

BESZÁMOLÓ ÚTIJELENTÉS

Kiküldő szerv: Országos Széchényi Könyvtár
Főhatóság: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Kiküldött:

Gazdag Tiborné csoportvezető
a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója,
IFLA Időszaki Kiadványok Szekció, Állandó Bizottság tagja
(16-os kód, V. Gyűjtemények és Szolgáltatások = Division V: Collections and Services, 16. Serial Publications)
Költségek fedezése: OSZK

A kiküldetés helye:

Boston, Massachusetts, USA

A kiküldetés ideje:

2001. augusztus 17-26.

Szállás címe: Melrose House

6 Melrose street, Boston, Massachusetts, USA

Tel.: 617-423-0323

A kiküldetés célja:

IFLA Konferencián való részvétel

67. IFLA Tanácsülés és Konferencia
67th IFLA Council and General Conference
2001. augusztus 16-25.

Helye:

Hynes Convention Centre
900 Boylston street, Boston, MA 02115 USA

Rendező:

IFLA Hedquarters, P.O. Box 95312, 2509 CH The Hague, The Netherlands

Tel: +31 70 314 0884

Fax: +31 70 383 4837

WWW: www.ifla.org

IFLA 2001 Titkárság:

CONGREX HOLLAND BV, P.O. Box 302, 1000 AH Amsterdam, The Netherlands

Tel: +31 20 50 40 206

Fax: +31 20 50 40 225

E-mail: ifla2001@congrex.nl

WWW: www.congrex.com

Az előadások nyelve: angol, francia, német, orosz, spanyol

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

Szekció/bizottsági tagság

Az IFLA Időszaki Kiadványok Szekciójába regisztrált intézmények, szakmai szervezetek száma kb. 80. Az Országos Széchényi Könyvtár 1999-től a szekció regisztrált tagja.

Az IFLA Időszaki Kiadványok Szekciójának állandó bizottsági tagjaként az 1999-2003 közötti periódusban veszek részt a szekció munkájában. Az 1999. évi IFLA Konferencián, Bangkokban, a bizottsági tagok megbíztak a szekció információs menedzsermentjével. A 2000. évi konferenciára, Jeruzsálembé, és a 2001. évi bostoni konferenciára már az IFLA Időszaki Kiadványok Szekció Állandó Bizottságának információs koordinátoraként utaztam.

Az állandó bizottsági tagok megbízása 4 évre szól, a következő 4 évre újra jelölhető. Az Időszaki Kiadványok Szekció munkájának irányítása jelenleg egy 12 tagú állandó bizottságon keresztül történik, amely 1 ex-officio taggal és 4 tiszteletbeli taggal, ill. tanácsadóval bővül. (Az állandó bizottságok egyébként 5-20 tagúak lehetnek.)

Információk/adatok a rendezvényről

A bostoni IFLA Konferencián több mint 5300 résztvevő látogatta meg a rendezvényt 150 országból (összehasonlításképpen: minden eddigi IFLA Konferenciánál 2000-rel több volt a résztvevők száma). Csaknem 1300-an első alkalommal vettek részt IFLA Konferencián. A hazai küldöttek száma Bostonban meghaladta az 1300-at. Kínából 166-an érkeztek, Oroszország 145, Nagy-Britannia 132, Franciaország 115, Kanada 108 résztvevőt delegált. 150-en köszönhették részvételüket valamilyen támogató szervezetnek/pályázatnak. Magyarországról 4 szakember vett részt az Informatikai és Könyvtári Szövetség, az Országgyűlési Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár (2) képviselőjében.

A rendezvény 261 ülésnek adott helyet, 60 poszterbemutatót és 27 műhelytalálkozót szerveztek. A konferenciával párhuzamosan rendezett kiállításon 171 kiállító mutatkozott be. A konferencia idején megjelenő IFLA Express hírlevélből naponta 3000 példányt nyomtattak (2000 angol, 500 francia és 500 orosz nyelvű változatot).

Szakmai feladatok

Az IFLA szakmai testületei a konferenciák alkalmával az előadás-programok megkezdése előtt, valamint azok befejezése után üléseznek. Az Időszaki Kiadványok Szekció állandó bizottsági üléseire 2001-ben augusztus 18-án, szombaton reggel és 24-én, pénteken délelőtt került sor. Az ülés jegyzőkönyvét a szekció 2001. novemberi hírlevelében tettük közzé, mely az IFLANET-en is hozzáférhető (lásd: <http://www.ifla.org/VII/s16/pubs/no40.pdf>).

Tisztségviselők választása

Ebben az évben a bizottság tisztségviselőit a rotációs rendszernek megfelelően újra kellett választani. Ennek eredményeként az eddigi elnök, Hartmut Walravens (Staatsbibliothek zu Berlin) titkári feladatokkal folytatja tevékenységét, az új elnök pedig Marjorie Bloss (Endeavor Information Systems, Des Plaines, Illinois, USA) lett. Az információs koordinátori teendők ellátására továbbra is én kaptam megbízást.

Tevékenységi beszámolók

A továbbiakban a bizottsági tagok tájékoztatást kaptak a Gyűjteményfejlesztési főosztály keretei között működő szekciók tevékenységét egyeztető Koordinációs Testület üléséről. A főosztály új szekcióval bővült: mára szekcióvá nőtte ki magát a Tájékoztató Munka területével foglalkozó vitacsoport, amely 1997-ben szerveződött. A vitacsoportok és kerekasztalok fenntartásának időtartama 4 évre korlátozódik, ezután vagy meg kell azokat szüntetni, vagy be kell olvadniuk valamelyik, a tevékenységükhöz közel álló szekcióba, de önálló szekciót is szervezhetnek. Ez ügyben érintett a szekciónk védnöksége alatt működő Hírlap-kerekasztal is, amely – mivel szeretné megőrizni függetlenségét – önálló szekció alakítását tűzte ki célul. Erre egy rövid átmeneti időszak áll rendelkezésre a 2003. évi berlini IFLA Konferencia idejéig.

A szekció leköszönő elnöke ezután sorra vette a tavalyi konferencia óta eltelt időszakban végrehajtott feladatokat. Az idei konferencia szekció-programjának szervezésén kívül megvalósult a szekció hírlevelének (38-39. sz.) megjelentetése, valamint a szekció prospektusának francia és spanyol nyelvre fordítása, illetve kinyomtatása – az információs koordinátor szervezésében és munkáltató intézményének adminisztratív segítségével (ez utóbbi alatt értendő a hírlevelek sokszorosítása

és szétküldése, illetve a prospektus vonatkozásában a nyomdai munkálatok megrendelése és költségének megelőlegezése). A hírlevél a 36. számtól kezdve az IFLANET-re is felkerül (lásd: <http://www.ifla.org/VII/s16/ssp.htm#3b>) a szekció weboldalán, melynek frissítéséről az információs koordinátor folyamatosan gondoskodik.

A bizottság egy régebbi projektje eredményeképpen megjelent Szilvássy Judit, a testület korábbi magyar tagjának munkája, a *Basic Serial Management Handbook (Az időszaki kiadványok kezelésének alapjai)* című kézikönyv az *IFLA Publications Series 77.* tagjaként (*Basic Serial Management Handbook / by Judith Szilvássy.* – München : K. G. Saur Verlag, 1996. – 172 p. – ISBN 3-598-21800-1). E kézikönyv orosz nyelvű változata nyomdakész, és a Szekció elnöke keresi a kiadás lehetőségeit. A nyelvi kiadással egyidőben az orosz felhasználók számára a kézikönyvet ismertető rendezvényt is szeretnénk szervezni, ennek helyéről és időpontjáról még folynak az egyeztetések. Egy felújított, második kiadás igényét szem előtt tartva, néhány önként vállalkozó bizottsági tag közreműködésével megkezdődött az aktualizálásra szoruló fejezetek és részletek feltérképezése.

Megkezdődtek az IFLA egyetemes hozzáférési programjával (UAP¹ Core Programme) közös vállalkozásban létrehozott *Directory of Union Catalogues (Központi Katalógusok Adattára,* lásd: <http://www.ifla.org/VII/2/duc/index.htm>) felújítási munkálatai. A kezdeményezés eredményeképpen egy sor nemzet központi katalógusának jellemzői és elérési adatai kereshetők az IFLANET-en elérhető adatbázisban. Az új projekt célja az adattartalom kibővítése (az ehhez szükséges kérdőívek már elkészültek), a keresőfelület megújítása és korszerűsítése, esetleg a karbantartási módszerek felülvizsgálata az interaktivitás lehetőségeinek kihasználásával (projektvezető: Agneta Holmenmark, asszisztens: Gazdag Tiborné). Tervezési stádiumban lévő következő projektünket, mely a cikkadatbázisokról és referáló szolgáltatásokról tájékoztató információkat szervezné egy adatbázisba Hartmut Walravens irányításával (*Directory of Serials Content Databases and Current-Awareness Services for Serials Content*), az IFLA szakmai testülete a későbbiek során elvetette.

Stratégiai tervezés

A szekció 2002-2003 időszakra szóló stratégiai és tevékenységi tervének kialakítását a bizottság az elmúlt évben elfogadott, "Az IFLA szakmai prioritásai" dokumentumnak megfelelően újratárgyalta. A véglegesített terv a 11 szakmai prioritásból öthöz kapcsolódik a szekció tevékenységének meghatározásában.

Az IFLA szakmai prioritásai:

(a szekció tevékenységére vonatkoztatható alapelvek kiemelve)

- ~ a könyvtárak társadalomban betöltött szerepének támogatása
- ~ az információáramlás szabadságának védelme
- ~ **az információhoz való korlátlan hozzáférés biztosítása**
- ~ az írni-olvasni tudás, az olvasás és a folyamatos továbbképzés támogatása
- ~ közreműködés a szerzői tulajdonjogok és a **felhasználói szükségletek** egyensúlyban tartásában
- ~ együttműködés elősegítése az **információforrások megosztásában**
- ~ felelősségvállalás **az intellektuális örökség megőrzésében**
- ~ részvétel a könyvtáros szakemberek képzésében
- ~ **szabványok, útmutatók kidolgozásának támogatása és követendő gyakorlati megvalósítások terjesztése**
- ~ közreműködés a könyvtáros egyesületek infrastruktúrájának fejlesztésében
- ~ a könyvtáros társadalom képviselői piaci viszonyok közt

A legnagyobb érdeklődés az utóbbi években a szabványosítási tevékenységet kíséri, amit a szekció tervei is tükröznek. Több nemzetközi könyvtárügyi szabvány felülvizsgálatában, kidolgozásában vesznek részt az Állandó Bizottság tagjai, részben véleményezési és szavazati joggal, de az egyes munkacsoportok tagjaként is. Az érintett szabályrendszerek: az *ISBD(CR)*, az *AACR2*, az *ISSN kézikönyv* és az *UNIMARC Állományadatok Csereformátuma*.

Az útmutatók kidolgozása terén egy korábbi projekt folytatását tűzte ki célul a szekció, amiről az előzőekben már említés történt. Szilvássy Judit munkája, a *Basic Serial Management Handbook (Az időszaki kiadványok kezelésének alapjai)* című kézikönyv 1996-ban jelent meg, és nem sokkal utána spanyol fordításban is napvilágot látott, 1998-ban. Orosz nyelvű

¹ UAP = Universal Availability of Publications (Kiadványok egyetemes hozzáférhetősége)

változata elkészült, de a kiadás elhúzódása miatt többször frissíteni kellett egyes adatait, és most újra nyomdakész állapotban van. A francia változat nem egyszerű fordításként készül majd el, hanem adaptációként, továbbá tervbe vettük az útmutató teljes revideálását a megújult nemzetközi leírási szabványok figyelembe vételével.

A követendő könyvtári gyakorlatok megismertetése és népszerűsítése terén tervbe vettük az időszaki kiadványok kezelésével kapcsolatos, Interneten elérhető források feltérképezését és közzétételét a szekció weboldalán.

Az információhoz való hozzáférés célkitűzéséhez a *Központi Katalógusok Adattárával (Directory of Union Catalogues)* járultunk hozzá, ennek frissítésén és korszerűsítésén folyamatosan dolgozik a szekció.

A szekció tervének részét képezi az egyéb szakmai csoportokkal való kapcsolattartás is. A szekció felveszi a kapcsolatot a világ különböző részein működő Periodika-körökkel és kiadói egyesülésekkel, és fórumain alkalmat ad ezek bemutatkozására.

A stratégiai terv vitáját a bizottsági ülés jegyzőkönyve részletesen tartalmazza, és nyomon követhető a szekció 2001. novemberi hírlevelében (lásd: <http://www.ifla.org/VII/s16/pubs/no40.pdf>). A véglegesített és az IFLA koordinációs testületei által jóváhagyott változatot a következő hírlevélben hozzuk nyilvánosságra.

Rendezvények tervezése

A bizottság egyeztetette a következő konferenciákra szervezendő nyílt programok terveit. A glasgow-i IFLA Konferencia programjához terveink szerint egy műhelyrendezvényvel járunk hozzá, melyet a Katalógizáló Szekcióval közösen szeretnénk megvalósítani "*A katalógizálási szabványok összehangolása*" témakörben. A katalógizálási szabályzatok revíziós és összehangolási munkálatairól korábban (1999-ben) Bangkokban nagy sikerrel szerveztünk közös programot "*Időszaki kiadványok fejlődésben: programok, szabványok, azonosítás*" ("*Serials in Evolution: Programmes, Standards and Identification*") címmel. Az azóta eltelt időszak fejleményeit bemutatva, a szervezendő program aktualitását az ISBD(S) revíziójának lezárulása, az ISBD(CR) tervezett megjelenése adja.

Tervezünk egy rendezvényt a *Basic Serial Management Handbook* orosz nyelvi kiadásával összefüggésben, melyek helyszíne lehet Moszkva, de a program elképzelhető a 2003. évi berlini IFLA Konferencia egyik kapcsolódó rendezvényeként is.

Az Időszaki Kiadványok Szekció programjai a bostoni Konferencián

A szekció által kezdeményezett programot az elektronikus időszaki kiadványok témája köré szerveztük, és a hozzáférés szemszögéből jártuk körül. A rendezvényre kedden délután került sor "*A bibliográfiától a tartalomig egy egérkattintással*" címmel.

A kiadói nézőpontot két, tartalomszolgáltatással foglalkozó előadó képviselte:

Karen Hunter, Elsevier US (CrossRef projekt) és Knut Dorn, Harrasowitz (helyi, felhasználóra szabott megoldásokat ajánlanak a könyvtáraknak az aggregátor-jellegű előrecsomagolt tartalomszolgáltatással szemben).

A könyvtáros és a könyvtárat felkereső kutató nézőpontját elemezte a berlini Max-Planck Intézet igazgatója, Diann Rusch-Feja (az elektronikus folyóiratok használatát és fogadtatását vizsgáló közvélemény-kutatás – 1999. – alapján).

Az előadásokról részletesebb beszámoló olvasható a szekció 2001. novemberi hírlevelében (lásd: <http://www.ifla.org/VII/s16/pubs/no40.pdf>).

Más szekciók szakmai programjainak látogatása

A további rendezvények közül szakmai érdeklődésemnek megfelelően a katalógizálási, bibliográfiai, digitalizálási és nemzeti könyvtári témájú programokból válogattam. Sajnos a Bibliográfiai Szekció számomra legérdekesebb rendezvényére saját rendezvényünkkel egyidőben került sor, így arról csak utóbb, az írásban közzétett előadások alapján tudtam tájékozódni. A 21. század nemzeti bibliográfiai szolgálatainak feladatvállalását elemezte Michael Gorman (California State University, Fresno, USA), a MARC és az AACR2 fejlődésének felvázolásával és a távoli hozzáférésű források bibliográfiai számbavételének vizsgálatával (lásd: <http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/134-133e.pdf>). Claudia Werner (Die Deutsche Bibliothek, Frankfurt am Main, Németország) szintén az Internetes források nemzeti bibliográfiai

számbavételéről tartott előadást, illetve a számbavételnél figyelembe vehető válogatási szempontokról (lásd: <http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/074-133e.pdf>).

A látogatott, más szekciók által szervezett rendezvények témái címszavakban:

- A Nemzeti Bibliográfiai Szolgálatok Nemzetközi Konferenciájának (ICNBS) ajánlásai és alkalmazásuk a nemzeti könyvtárakban; változások a nemzeti bibliográfiákban 1996 és 2001 között; a papírhordozójú bibliográfiák megszűnésének tendenciája; online források kötelempéldány-szolgáltatása
- A digitális gyűjtemények szervezése és megőrzése; a digitalizálási projektek nemzetközi nyilvántartásának szükségessége az erőforrások észszerű felhasználása érdekében
- Gyűjteményfejlesztés elektronikus forrásokkal, az eIFL projekt
- A katalogizálás jövője: az FRBR modell, azaz a bibliográfiai rekordok funkcionális követelményeinek modellezése; a besorolási rekordok funkcionális követelményei és nemzetközi azonosító számozása (FRANAR, ISADN); egy virtuális nemzetközi authority adatállomány tervei; egy soknyelvű katalogizálási szakszótár munkálatai
- Az UNIMARC kézikönyv fejlesztései: bibliográfiai formátum, besorolási rekordformátum, állományadat formátum, formátum zeneművekhez, útmutató elektronikus források adatrögzítéséhez stb.; a MARC21 használata az elektronikus források leírásához
- Az Unicode Konzorcium tevékenysége, fejlesztések, felhasználói vélemények
- Unesco nyílt fórum: tájékoztatók “Az információ mindenkié” programról (Information for All Programme) és a világ kulturális örökségének megőrzését célzó programról (Memory of the World), ill. ez utóbbi alprojektjeiről

A következő IFLA Konferenciák helyszínei

2002. Glasgow, Nagy Britannia

2003. Berlin, Németország

2004. Buenos Aires, Argentína

2005. Oslo, Norvégia

2006. Szöul, Koreai Köztársaság

Gazdag Tiborné
csoportvezető, a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója